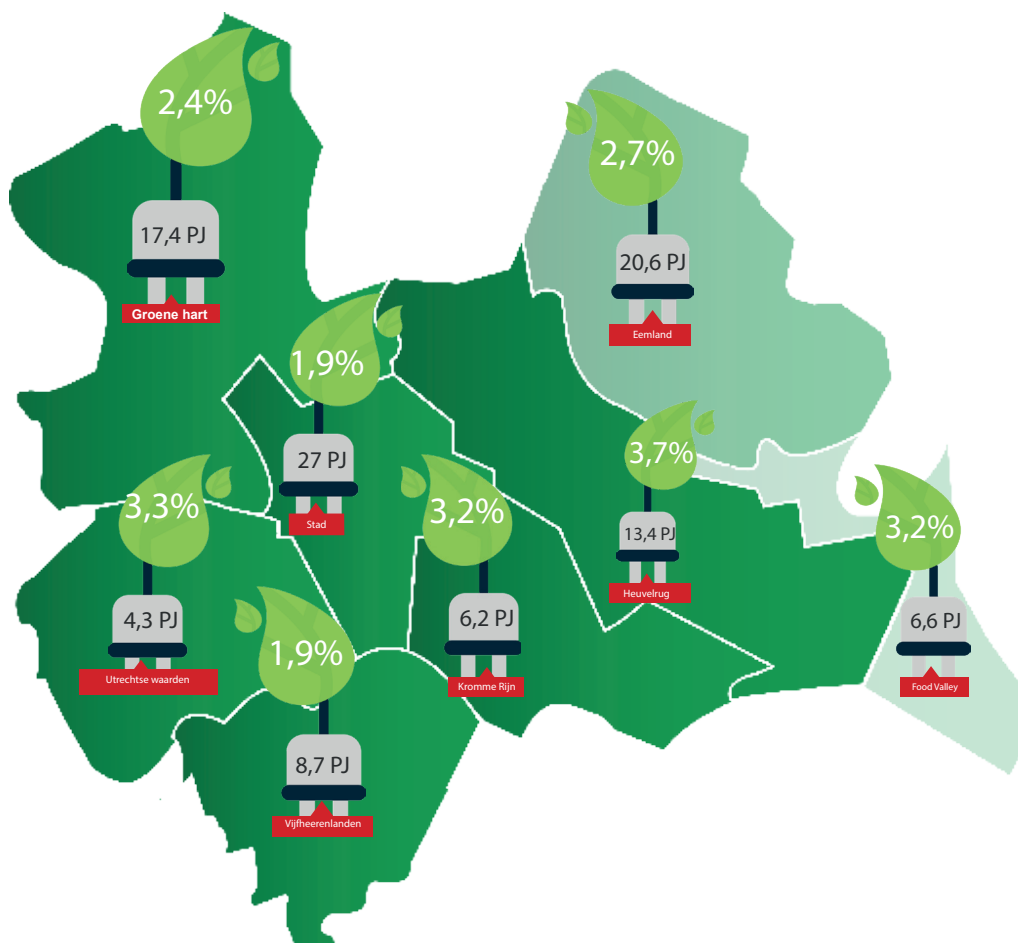

Duurzame energieopwekking in provincie Utrecht: tenminste 16% in 2023

Provincie Utrecht wil in 2040 klimaatneutraal zijn. Gemeenten vaak al in 2030 of 2035. De opgave om hier te komen is zeer groot. Van de 104,2 PJ (elektriciteit, warmte en transport) die in totaal in de provincie wordt gebruikt, wordt nu nog maar 2,5% duurzaam opgewekt. Gemeenten kunnen hun doelen niet alleen realiseren; bovengemeentelijke samenwerking is hiervoor nodig. Het opstellen van regionale energiestrategieën (RES) is een goed middel om daar te komen. De NMU juicht toe dat provincie en gemeenten daartoe initiatief nemen. Deze RES-sen zullen gaan over de gehele energietransitie; energiebesparing ('van het gas af'), duurzame energie (elektriciteit, warmte, transport) en energie-opslag.

In deze flyer gaan wij specifiek in op het onderwerp energielandschappen en hoe zonneweides en windmolens op zorgvuldige wijze een plek kunnen krijgen in ons landschap. En hoe u er aan kunt bijdragen dat in 2023 in onze provincie tenminste 16% duurzame energie wordt opgewekt. Om te schetsen over wat voor aantallen windmolens en hectares zon het eigenlijk gaat, hebben we dit berekend per regio. De indeling is gebaseerd op landschappelijke identiteit. Dit is puur indicatief om een beeld van de opgave te geven, het staat gemeenten vrij om andere samenwerkingen op te zoeken indien dit beter past bij het proces.

Bron: klimaatmonitor 2015. Voor het maken van deze flyer is gebruik gemaakt van de meest recent beschikbare data.

Flink besparen, en ook 'wind op zee'

Uiteraard is het belangrijk ons energieverbruik fors terug te brengen; hoe meer we besparen, hoe minder duurzame energie we hoeven op te wekken. Tegelijkertijd zien we dat vervoer voor een belangrijk deel zal elektrificeren, evenals een deel van de warmtevraag. Hierdoor zal de elektriciteitsvraag eerder toe- dan afnemen. Nederland zet vol in op 'wind op zee'; dat is noodzakelijk. Dit gebeurt sowieso al op grote schaal en in hoog tempo door landelijke partijen en daar hoeven gemeenten geen bijdrage aan te leveren. Het is belangrijk te beseffen dat óók op land opwek van duurzame energie noodzakelijk blijft.

Afspraken per regio – bepalen van het ‘WAT’

Wij roepen gemeenten op om – voor zover nog niet gebeurd - de doelstelling voor energieneutrale gemeente vast te stellen, hiertoe een routekaart op te stellen en hiervoor de samenwerking met de regio in te richten. De komst van zonneweides en windmolens zal het landschap veranderen; onze opwek van energie wordt zichtbaar. De samenwerking tussen gemeenten in de regio's is op meerdere onderdelen van de energietransitie wenselijk, maar op gebied van opwek van duurzame energie en het vormgeven van energielandschappen is samenwerking noodzakelijk omdat juist bij deze onderwerpen het betrekken van inwoners en andere belanghebbenden essentieel is en zij zich niet laten beperken door gemeentegrenzen.

Het betrekken van de omgeving – bepalen van het ‘HOE’

Wanneer de doelstellingen door u en uw collega gemeenteraden zijn bepaald, gaat u met (lokale) inwoners en andere belanghebbenden in gesprek over hoe de opgave het best kan worden ingevuld. De gemeenten voeren regie over het participatieproces. Veel mensen vinden het belangrijk dat er snel werk gemaakt wordt van grootschalige energiebesparing en dat er duurzame energie opgewekt wordt. Men kijkt naar de overheid als regisseur. Mensen zullen echter ook zorgen hebben bij de planvorming voor duurzame energie en de verandering van hun leefomgeving. Zorgvuldig omgaan met wensen én zorgen hoort bij het vormgeven van de energietransitie. Wij roepen gemeenten op hun verantwoordelijkheid te nemen, doelen te stellen, uitgangspunten te formuleren en deze vast te leggen in beleid. Belangrijk hierbij is ervoor te zorgen dat er voldoende capaciteit wordt vrijgemaakt om de doelen te realiseren en de omgeving op juiste wijze te betrekken in deze flyer beschrijven wij welke rol u vanuit de gemeente kunt pakken om het vliegwiel van de energietransitie aan te jagen en ervoor te zorgen dat in 2023 in de provincie Utrecht tenminste 16% duurzame energie is gerealiseerd.

Waarom inzet op zonne- en windenergie?

Zonne- en windenergie zijn de komende jaren de belangrijkste lokale pijlers in de opgave voor duurzame energie. Ultradiepe geothermie zal in 2023 nog niet gerealiseerd zijn, maar het gesprek hierover wel gevoerd. Biomassa heeft ons inziens beperkt potentieel. Enerzijds omdat houtige biomassa beperkt voorradig is en we import uit het buitenland niet wenselijk achten. Anderzijds omdat we geen voorstander zijn van grootschalige inzet op mestvergisting (covergistingproducten concurreren met voedsel en de 'biobased economy'; monovergisting heeft een lage opbrengst en een negatieve impact op de bodem). Biogas kan eventueel als transitiebrandstof worden ingezet. Duurzame warmte uit WKO's, warmtepompen en dergelijke juichen we toe, maar deze installaties vragen ook elektriciteit.

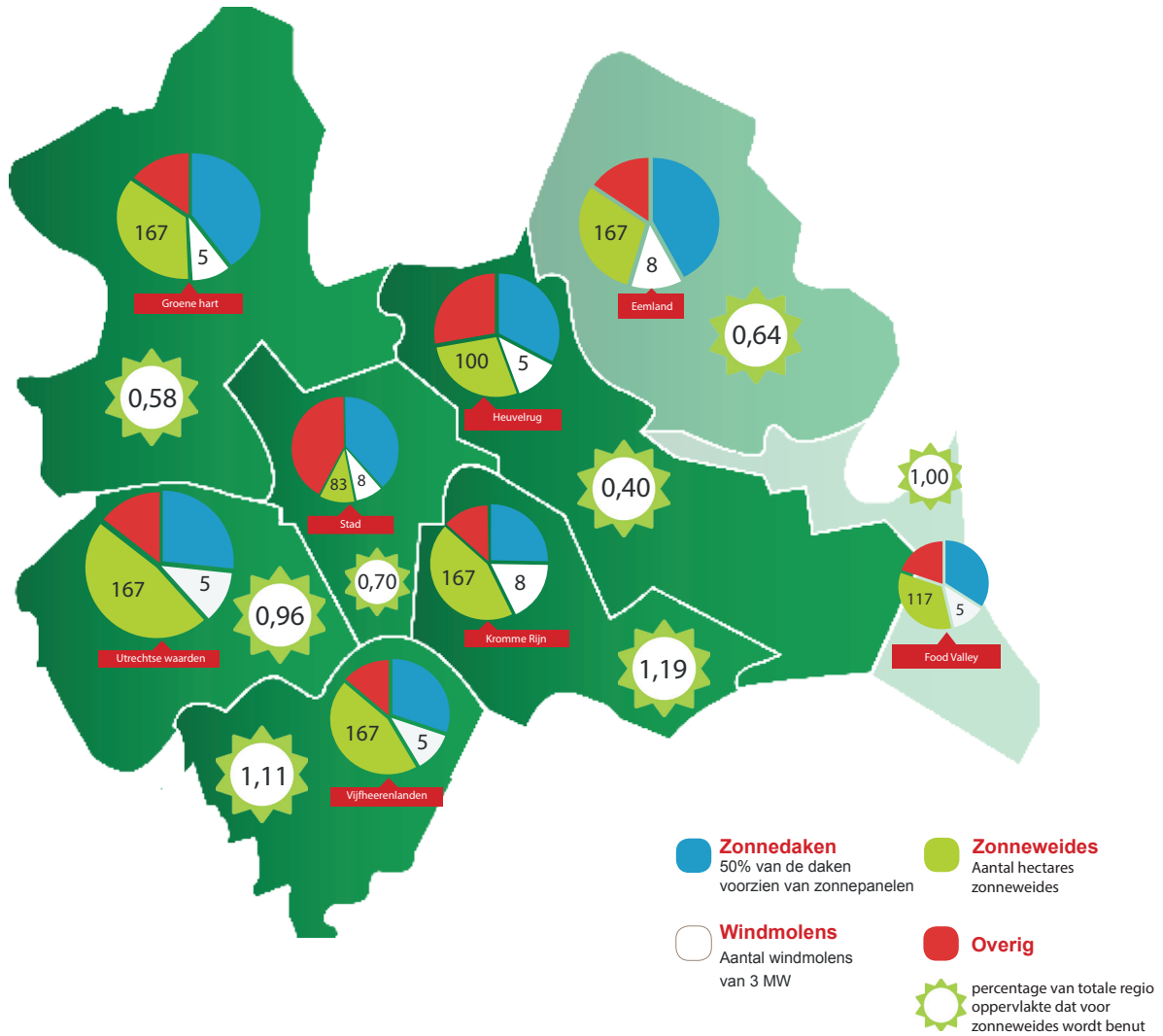
Twee scenario's doorgerekend

Wij schetsen twee scenario's voor duurzame energieopwekking. Eén met focus op zonneweides, en één met focus op windenergie. Bij beide scenario's hebben we gekeken naar het potentieel per regio en wat een realistische verdeling tussen de regio's zou kunnen zijn. Uiteraard is het aan gemeenten om hierover onderling in gesprek te gaan en hierover afspraken te maken. Ons doel is u te voorzien van cijfers en idee van orde-grootte van de opgave.

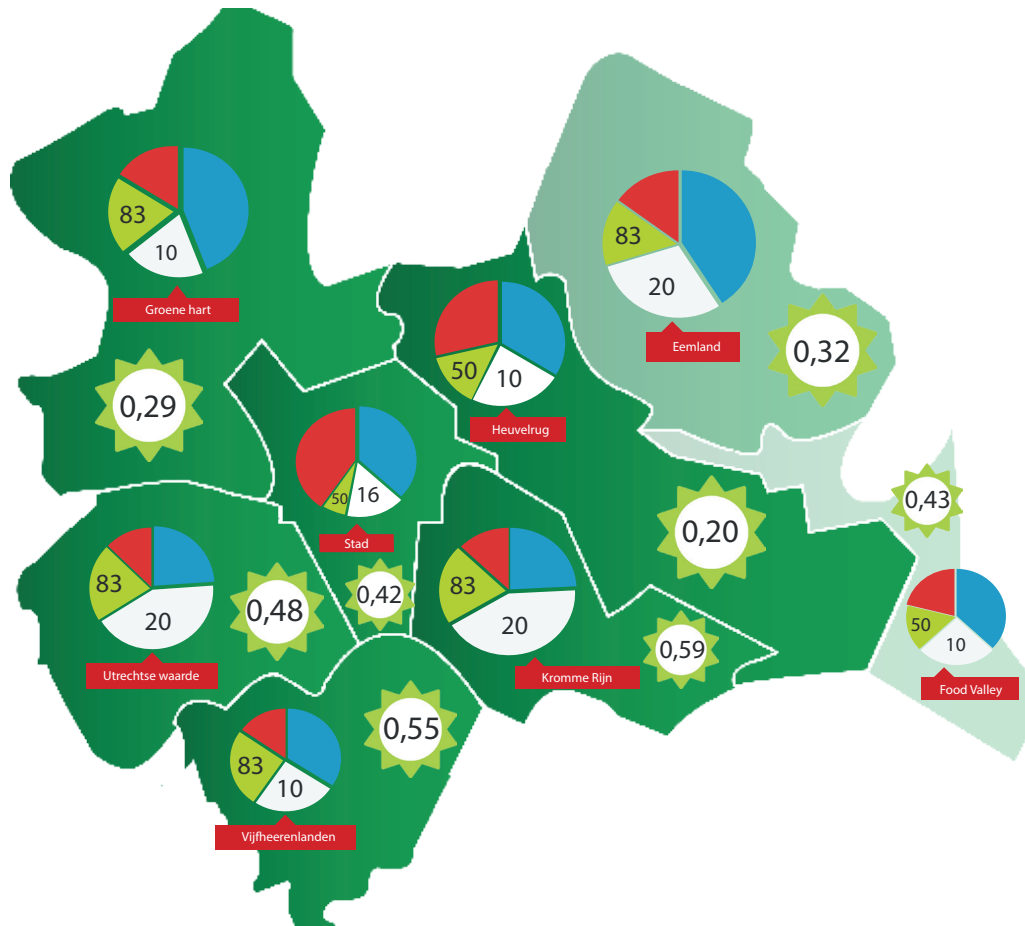
Aannames hierbij zijn dat er in 2023:

- **10%** besparing is gerealiseerd over het gehele energiegebruik.
- **50%** van de geschikte daken voorzien is van zonnepanelen (dit is nu ca. 10%); zorgt voor 3,8 PJ erbij (*Bron: Zonnekaart*)
- Er stevig is ingezet op groot geothermie project in stedelijk Utrecht (**1 PJ**), waardoor realisatie (waarschijnlijk wel pas na 2023) aannemelijk is (we hebben deze al wel meegerekend)
- Er een beperkte hoeveelheid duurzame energie uit biomassa, warmte uit oppervlaktewater etc is gerealiseerd. Zorgt samen voor **1,4 PJ** extra. Deze zijn samengevat in 'overige bronnen'.
- We hebben gerekend met **10%** minder energievraag ivm correctie gebruik snelwegen doordat veel verkeer door onze provincie heen komt zonder dat we daar in de regio direct impact op hebben.

Focus op zonne-energie

Focus op windenergie

ROL EN TAKEN GEMEENTE

Uw gemeente kan de energietransitie niet in haar eentje vormgeven. U heeft anderen nodig. Hieronder hebben wij op een rijtje gezet wat uw gemeente – in dit geval expliciet voor het onderdeel zonne- en windenergie in het landschap – kan doen om een vliegwiel te creëren en anderen in hun kracht te zetten.

DOEL EN SAMENWERKING

1. Stel een doel Stel – voor zover nog niet gedaan – het doel energieneutrale gemeente vast (in uiterlijk 2040). Omarm de doelstelling om – in de provincie – in 2023 minimaal 16% duurzame energie op te wekken. Het percentage duurzame energie per regio zal verschillen, omdat potentieel verschilt. Ga hierover in gesprek met andere gemeenten. Bepaal dus het 'WAT'. Laat het 'HOE' via een goed ingericht participatieproces over aan inwoners en andere belanghebbenden. Voer als gemeente de regie over het proces.

2. Zoek de samenwerking met gemeenten in de regio. Gemeenten hoeven niet alles alleen op te pakken in de energietransitie; voor sommige gemeenten en typen uitdaging ligt krachtenbundeling en regionale synergie voor de hand. Dit geldt in ieder geval voor het participatieproces rondom zonneweides en windmolens.

LOKAAL EIGENDOM

3. Stuur op lokaal eigendom van duurzame energie opwekking. Lokale participatie en de mogelijkheid om mede-eigenaar te worden van windmolens en zonneweides, draagt enorm bij aan acceptatie ervan. 50% lokaal eigendom is realistisch. Leg dit vast via bijvoorbeeld een motie of Green Deal. Geef inwoners (en eventueel lokale bedrijven) van je gemeente de kans om financieel te participeren (overweeg een lening te verstrekken aan mensen met een kleine beurs). Een lokale energiecoöperatie zou hierin prima een rol kunnen nemen.

4. Maak aanjaagd vrij voor lokale energie initiatieven zodat zij duurzame energieprojecten kunnen opzetten die gedragen worden door de lokale bevolking. Lokale partijen (bewoners, bedrijven) moeten al in de ontwikkelfase mee kunnen doen, dus voor vergunningverlening. Dit is de meest risicovolle fase, maar ook de fase waarin het meeste geld verdiend wordt en er dus het meeste geld kan terugvloeien naar inwoners en eventueel ook naar collectieve doelen.

5. Vergroen leges. Voor veel gemeenten geldt dat uitgaven die zij 'aan de voorkant' doen, later zijn terug te verdienen middels inkomsten uit leges en OZB van duurzame energieprojecten. Deze kunnen gelabeld worden aan andere onderdelen van de energietransitie. Tip: Hef voor lokale (bewoners)initiatieven pas legesgelden wanneer project gerealiseerd wordt, of denk na over het geven van een korting of andere stimuleringsmaatregelen

ENERGIELANDSCHAPPEN

6. Zonneweides Stel een duidelijk (ruimtelijk) beleid voor zonneweides op waarin ruimte wordt gemaakt voor (lokale) initiatiefnemers onder een aantal voorwaarden: lokaal eigendom, participatieproces in planvorming, inpassing natuur en landschap, multifunctioneel ruimtegebruik. Stuur aan op het gesprek hierover vanuit geldende waarden en belangen.

7. Windmolens Doe als gemeente een quickscan naar juridisch mogelijke en planologisch wenselijke locaties voor windmolens. Om het natuurbelang te borgen, hanteer hierbij de 'Checklist Natuurbelangen bij Windenergie op Land'. Richt na het bepalen van de zoekgebieden, samen met initiatiefnemers, een zorgvuldig participatieproces in. Sluit hierbij zo goed mogelijk aan bij geldende waarden en belangen.

8. Grondvergoedingen Bespreek met initiatiefnemers het aanstellen van een gebiedsmanager die de taak heeft met grondeigenaren in gesprek te gaan over het 'socialiseren' van grondvergoedingen. Doel hiervan is dat met de komst van het windpark alle grondeigenaren in het plangebied financieel profiteren. Dit zorgt ervoor dat het gesprek met de omgeving over de exacte locatiekeuze beter en oprecht gevoerd kan worden en onderlinge strijd wordt vermeden.

GOEDE PROCESPARTICIPATIE

9. Goede procesparticipatie

- Laat inwoners van uw gemeente en andere belanghebbenden meebeslissen over definitieve locatiekeuze. Maak hierbij gebruik van zoveel mogelijk hulpmiddelen om de omgeving zo goed mogelijk voor te lichten. Denk hierbij aan 3D-ontwerpen, stadsgesprekken, serious gaming en akoestische simulaties.
- Stel, zodra een specifieke zoeklocatie in beeld komt een klankbordgroep in met alle direct belanghebbenden. Benut dit overleg voor tijdige informatievoorziening, het in beeld brengen van de verschillende behoeften/zorgen/wensen, en het gezamenlijk vaststellen van de onderzoeksvragen voor het milieuonderzoek. In deze klankbordgroep worden gezamenlijk oplossingsrichtingen verkend.
- Geef deelnemers aan de klankbordgroep voldoende tijd om plannen tot zich te nemen, kennis op te doen en met hun achterban af te stemmen en.
- Maak bij de start van de klankbordgroep afspraken over hoe de vertegenwoordiging van bewoners georganiseerd wordt. Selecteer bijvoorbeeld inwoners uit de verschillende kernen van de gemeente, die vervolgens verantwoordelijk zijn voor het delen van informatie en het ophalen van behoeften/zorgen/wensen.
- Faciliteer in het opdoen van kennis en het inhuren van benodigde expertise. Zorg voor onafhankelijke deskundigenbeoordeling waar nodig.
- Zorg dat alle onderzoeken en kennisdocumenten openbaar (digitaal) inzichtelijk zijn.